

ASISTENT U DJEČJEM VRTIĆU KAO PODRŠKA DJETETA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Milošević, Valentina

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Slavonski Brod / Sveučilište u Slavonskom Brodu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:262:283946>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-22**

Repository / Repozitorij:

repository.unisb.hr - The digital repository is a digital collection of works by the University of Slavonski Brod.

SVEUČILIŠTE U SLAVONSKOM BRODU
ODJEL DRUŠTVENO - HUMANISTIČKIH ZNANOSTI

ZAVRŠNI RAD

**Sveučilišni preddiplomski studij Ranog i predškolskog odgoja i
obrazovanja**

Valentina Milošević

0267040740

Slavonski Brod, 2021.

SVEUČILIŠTE U SLAVONSKOM BRODU
ODJEL DRUŠTVENO - HUMANISTIČKIH ZNANOSTI

ZAVRŠNI RAD

**Sveučilišni preddiplomski studij Ranog i predškolskog odgoja i
obrazovanja**

Valentina Milošević

0267040740

Mentor završnog rada:

doc. dr. sc. Sandra Kadum

Komentor završnog rada:

dr. sc. Marija Karačić

Slavonski Brod, 2021.

I. AUTOR

Ime i prezime: Valentina Milošević

Mjesto i datum rođenja: Nova Gradiška, 24. 9.1994.

Adresa: Ljupina 39

ODJEL DRUŠTVENO - HUMANISTIČKIH ZNANOSTI

II. ZAVRŠNI RAD

Naslov: Asistent u dječjem vrtiću kao podrška djetetu s teškoćama u razvoju

Naslov na engleskom jeziku: Kindergarten assistant to support a child with disabilities

Ključne riječi: asistent/pomoćnik, dječji vrtić, posebne potrebe, inkluzija, suradnja

Ključne riječi na engleskom jeziku: assistant, kindergarten, special needs, inclusion, cooperation

Broj stranica: 35

Sveučilište u Slavonskom Brodu, Odjel društveno - humanističkih znanosti

Stečen akademski naziv: **univ.bacc.praesc.educ.**

Mentor rada: doc. dr. sc. Sandra Kadum   Komentor rada: dr. sc. Marija Karačić

Obranjeno na Odjelu društveno-humanističkih znanosti Sveučilišta u Slavonskom Brodu

dana 31.kolovoza 2021.

Oznaka i redni broj rada: ODHZ-PRP- 13/2021

Slavonski Brod, 1. ožujka 2021.

ZAVRŠNI ZADATAK br. 0267040740

Pristupnik: Valentina Milošević (0267040740)
Studij: Sveučilišni preddiplomski studij ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

Zadatak: **ASISTENT U DJEČJEM VRTIĆU KAO PODRŠKA DJETETA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU**

Opis zadatka:

Kompetencije asistenta, podržavajuća uloga asistenta, prepoznavanje potreba djeteta

Zadatak uručen pristupniku: 1. ožujka 2021.
Rok za predaju rada: 1. rujna 2021.

Mentor:

**Predsjednica povjerenstva za
završni ispit:**

Kadum Sandra

doc. dr. sc. Sandra Kadum

Marija Karačić
doc. Marija Karačić (komentor)

Anita

dr. sc. Anita Kulaš Miroslavić,
prof. v. š.

IZJAVA

Izjavljujem da sam završni rad *Asistent u dječjem vrtiću kao podrška djetetu s teškoćama u razvoju* izradila samostalno, koristeći se vlastitim znanjem i literaturom.

U radu mi je pomagala savjetima i uputama komentorica rada dr. sc. Marija Karačić. Od srca joj se iskreno zahvaljujem na strpljenju, podršci, usmjeravanju i prenesenom znanju.

Hvala mojim roditeljima, braći, zaručniku, prijateljima i kolegicama na ljubavi, podršci, razumijevanju i strpljenju.

Valentina Milošević

Sažetak

Kada je riječ o djeci s teškoćama u razvoju govori se o djeci koja se nose sa raznim oštećenjima koja su im urođena ili su ih stekli tijekom života. Neovisno o tome ima li dijete teškoće u razvoju ili ne iznimno je važno da sva djeca moraju imati jednaka prava. Dokazano je kako boravak u vrtiću, među vršnjacima, za djecu s teškoćama u razvoju i djecu u riziku ima izuzetan terapijski učinak, nastoji se olakšati im sam boravak i funkcioniranje u vrtiću. Institut kojim se pomaže toj kategoriji djece odnosi se na uvođenje asistenata u dječjem vrtiću za koje se smatra kako pružaju podršku sveobuhvatnom dječjem razvoju. Pružanjem neposredne potpore djeci s teškoćama u redovnim uvjetima, surađuju s odgojiteljem i postaju dijelom kolektiva odgojno-obrazovne ustanove ranog i predškolskog odgoja. Takvim načinom sudjeluju u organizaciji inkluzivnog okruženja

Ključne riječi; *asistent/pomoćnik, dječji vrtić, posebne potrebe, inkluzija, suradnja*

Summary

When it comes to children with some sorts of disabilities, we are talking about children who are dealing with various impairments that are congenital or acquired during their lifetime. Regardless of whether a child has developmental difficulties or not, it is extremely important that all children must have equal rights. Given the fact that it has been proven that staying in kindergarten, among peers, for children with disabilities and children at risk has an exceptional therapeutic effect, it seeks to facilitate their stay and functioning in institutions of early and preschool education. One of the institutes that help this category of children refers to the introduction of assistants in kindergarten, which are considered to provide support for comprehensive child development. They provide direct support to children with disabilities in regular conditions, cooperate with the educator and become part of the collective of the institution of early and preschool education. In this way, they participate in the organization of an inclusive environment.

Keywords; *assistant, kindergarten, special needs, inclusion, cooperation*

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. POJMOVNO ODREĐENJE DJECE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU U USTANOVAMA PREDŠKOLSKOG ODGOJA, ODGOJNO-OBRAZOVNE INTEGRACIJE I INKLUZIJE	2
2.1. Uključivanje djece s teškoćama u razvoju u ustanove predškolskog odgoja	5
2.2. Poticanje socijalnog razvoja djece s teškoćama u razvoju u kontekstu dječjeg vrtića	7
2.3. Prednosti uključivanja djeteta sa poteškoćama u razvoju u predškolski odgoj	9
2.4. Rad odgojitelja u predškolskom odgoju s djecom s poteškoćama u razvoju	11
2.5. Rad stručnih suradnika u predškolskom odgoju s djetetom s poteškoćama u razvoju	14
3. ULOGA ASISTENTA - POMOĆNIKA U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA KAO PODRŠKA DJETETU S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU	16
3.1. Zakonska regulativa inkluzivnog predškolskog odgoja	18
3.2. Uloga pomoćnika u dječjim vrtićima	21
3.3. Odabir pomoćnika u inkluzivnom predškolskom odgoju.....	21
3.4. Uvođenje pomoćnika u predškolski inkluzivni rad	23
3.5. Pružanje neposredne podrške djeci s teškoćama tijekom odgojno obrazovnog procesa	24
3.6. Suradnja odgojitelja i asistenta u vrtiću.....	26
3.7. Suradnja roditelja djeteta s teškoćama u razvoju sa odgojiteljima i stručnim suradnicima.....	27
3.8. Obveze pomoćnika u predškolskim ustanovama.....	28
4. ZAKLJUČAK	30
5. LITERATURA	31

1. UVOD

Predmet izrade ovoga rada temelji se na obradi problematike asistenta u dječjem vrtiću kao podrška djetetu s teškoćama u razvoju. Riječ je o izrazito kompleksnoj temi, a nedvojbeno je činjenica kako je riječ o iznimno važnom segmentu odgoja i obrazovanja obzirom na činjenicu kako sam boravak i učenje djece s teškoćama u razvoju uvelike ovisi o dodjeljenom asistentu.

Temeljni cilj izrade ovoga rada odnosi se na pojmovna određenja svih pojmova koji su relevantni za obradu zadane teme rada, a navedeno se postiglo prikupljanjem i analizom dostupne literature koja se odnosi za zadanu problematiku.

Rad je podijeljen na četiri dijela. U prvom dijelu rada prikazuju se uvodna razmatranja te se navodi predmet, cilj i metode izrade završnog rada. Drugim dijelom rada obrađeno je pojmovno određenje djece s teškoćama u razvoju u ustanovama predškolskog odgoja, odgojno-obrazovne integracije i inkluzije. Unutar navedenog poglavlja posebno je obrađeno uključivanje djece s teškoćama u razvoju u ustanove predškolskog odgoja, poticanje socijalnog razvoja djece s teškoćama u razvoju u kontekstu dječjeg vrtića, prednosti uključivanja djeteta s poteškoćama u razvoju u predškolski odgoj, rad odgojitelja u predškolskom odgoju s djecom s poteškoćama u razvoju. Nadalje trećim dijelom ovoga rada obrađena je problematika uloge asistenta pomoćnika u predškolskim ustanovama kao podrška djetetu s teškoćama u razvoju. Unutar toga poglavlja posebno je obrađena zakonska regulativa inkluzivnog predškolskog odgoja, uloga pomoćnika u dječjim vrtićima kao i proces odabira pomoćnika u inkluzivnom predškolskom odgoju te uvođenje pomoćnikau predškolski inkluzivni rad. Jednako tako, obrađena je i problematika pružanja neposredne podrške djeci s teškoćama tijekom odgojno-obrazovnog procesa. Posebna pažnja pridana je problematici suradnje odgojitelja i asistenata te roditelja sa odgojiteljima i drugim stručnim suradnicima, a navedene su i pojašnjene obveze pomoćnika u predškolskim ustanovama. Četvrtim dijelom rada prikazana su zaključna razmatranja.

2. POJMOVNO ODREĐENJE DJECE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU U USTANOVAMA PREDŠKOLSKOG ODGOJA, ODGOJNO-OBRAZOVNE INTEGRACIJE I INKLUZIJE

Problematika djece koja se nose s određenim razvojnim teškoćama predstavlja iznimno kompleksnu temu te se navedenome pridaje posebna pažnja unazad posljednjih nekoliko godina unatoč činjenici kako su od samog početka čovječanstva djeca s teškoćama u razvoju bila dijelom društva. Razlog za navedeno je činjenica kako su se roditelji ali i ostatak obitelji uglavnom sramili takve djece te su ih nerijetko skrivali kako okolina ne bi ni znala da postoje ili su ih davali na skrb raznim institucijama. Tek posljednjih nekoliko godina je značajno podignuta razina svijesti o toj kategoriji djece kako u svijetu, tako i na području Republike Hrvatske. Tako sepočinje obraćati pažnja na probleme s kojima se djeca neprestano suočavaju, a što ima izravan utjecaj na shvaćanje i poticanje njihova društvenog uključivanja. Jasno je kako je upravo prethodno navedeno, posljedično, imalo pozitivan utjecaj na uključivanje djece u redovne programe predškolskog odgoja i obrazovanja.

Kada govorimo o integraciji bitno je reći da integracija djece koja se nose s određenim teškoćama u redovne vrtičke skupine ima brojne pozitivne učinke. Važno je istaknuti činjenicu kako se vrtićka okolina smatra nezamjenjivom pri učenju socijalnih interakcija te pri uspostavljanjima temelja kako verbalne, tako i neverbalne komunikacije neovisno o tome radi li se o kategoriji djece s određenim razvojnim teškoćama ili o djeci koja se ne nose s nikakvim teškoćama. Jednako tako, boravak djece s drugom djecom u vrtiću je itekako vrlo važan za njihov razvoj obzirom na činjenicu kako uspostavljanje odnosa s drugom djecom ima izniman utjecaj na samu prilagodbu grupi i pravilima iste. Važno je naglasiti kako sva djeca ostvaruju jednake mogućnosti za socijalizaciju neovisno o tome jesu li primorani nositi se sa određenim razvojnim teškoćama ili ne. Ovdje je posebno važno istaknuti grupni rad kod kojega, uz odgovarajuću pomoć vršnjaka i odraslih dolazi do pojačane senzibilizacije kategorije djece koja imaju slabije razvijene vještine (Bujas Petković, Frey Škrinjar; 2010). Tako valja naglasiti kako djeca, zapravo, na temelju primjera koji im pružaju odrasli te kroz vlastita neposredna iskustva koja stječu dok borave sa vršnjacima u skupini stječu temeljne spoznaje suživota s drugima, a koje se temelje na različitosti, toleranciji i međusobnom razumijevanju. Samu je integraciju djece koja se nose sa određenim razvojnim teškoćama provoditi na individualan način, odnosno u skladu sa potrebama pojedinog djeteta, a uz to, naravno, i sukladno uvjetima i organizacijskim mogućnostima same ustanove, odnosno vrtića, gdje se

velika pažnja očituje na mogućnosti financiranja pomoćnika, odnosno asistenata za dijete u vrtiću.

Iznimno je važno biti svjestan činjenice kako se pod pojmom djece s teškoćama u razvoju podrazumijeva kategorija djece s trajnim posebnim potrebama. Već je prethodno u tekstu navedeno kako se odnos društva prema takvoj djeci sustavno mijenjao kroz povijest sukladno odgojno-obrazovnoj praksi i samom odnosu prema toj kategoriji djece kako na nacionalnoj, tako i na globalnoj razini.

Pri razmatranju samoga konteksta odgoja i obrazovanja djece koja se nose s određenim razvojnim teškoćama u vrtićima, postoji nekoliko mogućnosti, a pri čemu se poglavito ističu tri modela, odnosno model segregacije, model integracije te inkluzivni model. Važno je istaknuti kako se većina suvremenih zemalja, a isto tako i Republika Hrvatska, priklonila razvoju odnosa cjelokupnog društva prema kategoriji djece koja se nose s određenim razvojnim teškoćama sukladno socijalnom modelu, a uslijed kojega se i razvio sam pojam inkluzije. Upravo zahvaljujući navedenom modelu uslijedila su brojna, izrazito značajna, poboljšanja u općenitim uvjetima života djece s posebnim potrebama.

Sva djeca bez obzira na to imaju li teškoće u razvoju ili ne, žive u demokratskom društvu u kojemu svaki pojedinac ima pravo sudjelovati u svim područjima društvenog života. Djeca koja se nose s određenim razvojnim teškoćama također imaju neosporivo pravo na sretno i bezbrižno djetinjstvo koje trebaju provesti sa vršnjacima te nipošto ne smiju biti izdvojeni. Potrebno im je omogućiti sudjelovanje u programima odgoja i obrazovanja. Kada se razmatra odgoj i obrazovanje djece s teškoćama u razvoju prvenstveno se polazi od pojmova integracije i inkluzije.

Pod pojmom odgojno-obrazovne inkluzije potrebno je naglasiti kako se posebno ističe problematika uključivanja predškolske djece u odgoj i obrazovanje. Prvenstveno je potrebno pojmovno odrediti sam pojam inkluzije. Riječ je o pojmu koji svoje korijene vuče od latinske riječi *inclusio*, a koja se odnosi na uključivanje, obuhvaćanje ili podrazumijevanje. Nerijetko se u literaturi navodi kako se upravo pod ovim pojmom podrazumijeva najviša razina uvažavanja i uključivanja djece s teškoćama u razvoju u društvo te se smatra krajnjim oblikom integracije. Drugim riječima, tu se može reći da se, zapravo, razmišlja o određenom procesu koji je osmišljen sa osnovnim ciljem koji se svodi na stvaranje okruženja unutar kojega bi djeca koja se nose sa razvojnim teškoćama boravili, učili i razvijali se zajedno sa djecom koja nemaju teškoća, pri čemu je nužno zajedničko sudjelovanje u svim aktivnostima za koje je to, naravno, moguće, ovisno o stupnju njihovih teškoća (Sekulić-Majurec, 1988).

Postavlja se pitanje potrebnih kompetencija odgojitelja kako bi bili stručni pri uključivanju djece koja se nose s određenim razvojnim teškoćama u redovne odgojno-obrazovne ustanove, no, pri tomu je iznimno važno biti svjestan kompleksnosti i različitosti teškoća sa kojima se djeca mogu nositi uslijed čega je iznimno teško kategorizirati vještine i znanja potrebna za kvalitetno obavljanje posla. Upravo zbog toga se smatra kako je najvažnije sustavno raditi na usavršavanju odgoja i obrazovanja kako bi se razvila društvena svijest o prihvaćanju djece s teškoćama, a što će uvelike doprinijeti prihvaćanju i uvažavanju različitosti svih sudionika toga procesa.

Jasno je kako individualna obilježja djece predstavljaju svojevrsni izazov za njihovu okolinu, a ponajviše za njihove roditelje, odgojitelje, a potom i vršnjake. Navedenu se skupinu djece s teškoćama, općenito, a sukladno Smjernicama za planiranje i izradu individualiziranih kurikuluma za učenike s teškoćama (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2021, str.12) može podijeliti u dvije skupine, djeca s teškoćama u razvoju i djeca s teškoćama u učenju i problemima u ponašanju, zatim djecu s teškoćama u razvoju koje su uvjetovane odgojnim, kulturološkim, ekonomskim, jezičnim i socijalnim čimbenicima.

2.1. **Uključivanje djece s teškoćama u razvoju u ustanove predškolskog odgoja**

Kada govorimo o pojmu teškoća u razvoju potrebno je istaknuti kako se isti odnosi na razna oštećenja s kojima se djeca mogu roditi ili ih steknu tijekom života uslijed nesreće ili neke druge situacije. Spomenute se teškoće, tako, kategoriziraju sukladno različitim vrstama i samom stupnju iste. „Pod pojmom teškoća u razvoju se uglavnom podrazumijevaju oštećenja vida, sluha, govorno-glasovne komunikacije, lokomotornog sustava, središnjeg živčanog sustava, perifernog živčanog sustava, ostalih organa i organskih sustava, mentalna retardacija, autizam, duševni poremećaji, promjene u ponašanju i reakcijama te više vrsta oštećenja“ (Bouillet, 2010).

Pri razmatranju samoga pojma inkluzije potrebno je istaknuti kako ista podrazumijeva svojevrsni odnos pojedinca i društva. Drugim se riječima može reći kako se spomenuti pojam odnosi na uključivanje pojedinca u društvo kao i prilagodbu tome istome društvu od strane određenog pojedinca, a pri čemu je riječ o takozvanoj socijalnoj inkluziji. Također, prema Bouillet, socijalna inkluzija sadrži tri dimenzije koje ovise jedna o drugoj, to su: prostorna, odnosi se na suzbijanje socijalne i ekonomske udaljenosti između pojedinaca i društva, zatim odnosna, obuhvaća osjećaj pripadnosti i shvaćanje pojedinca od strane društva te funkcionalna uz koju se pojedinac lakše uključuje u društvo.

Temeljna težnja inkluzije, kada je u pitanju odgoj i obrazovanje, odnosi se na svojevrsni proces kojim se teži stvaranju okruženja u kojemu će djeca koja se nose s određenim razvojnim teškoćama boraviti zajedno sa djecom urednoga razvoja te se na taj način zajedno razvijati prateći isti plan i program neovisno o prisutnim teškoćama.

Unatoč činjenici kako se pojmovi integracije i inkluzije nerijetko u literaturi koriste kao sinonimi od iznimne je važnosti naglasiti kako oni to nipošto nisu, a navedenome u prilog govore značajne razlike koje postoje među njima. Potrebno je istaknuti kako integracija ističe potrebe djece s teškoćama te naglasak stavlja na proces, za razliku od inkluzije kojom se ističu njihova prava te naglasak stavlja na rezultate. Činjenica kako sam pojam integracije svoj korijen vuče od latinskog izraza *integrio* što bi u prijevodu značilo nešto netaknuto, odnosno cijelo pa ne začuđuje činjenica kako se pod spomenutim pojmom uglavnom podrazumijeva spajanje dijelova u cjelinu. Iz prethodno navedenoga proizlazi kako se proces integracije provodi sa ciljem uključivanja djece s određenim teškoćama u vrtiće od najranije dobi, a, jednako tako, kasnije i u škole. Navedeni model je posebno učinkovit kod djece s

lakšim teškoćama koji zbog svojih mogućnosti i kompetencija prilagođavaju ostatku grupe. Većinom tu govorimo o fizičkoj integraciji u koju se ne uključuju zajedničke aktivnosti te se tu ne vodi briga o načinu učenja djece koja imaju teškoće u razvoju.

Od iznimne je važnosti naglasiti činjenicu, koju ističe Bouillet (2014), pri čemu navodi kako se krajnjim ciljem prethodno spomenutog procesa integracije smatra inkluzija. Riječ je o procesu kod kojega se u istu skupinu smještaju i djeca bez teškoća u razvoju i ona koja su primorana nositi se sa istima, pri čemu se djeca s određenim teškoćama smatraju u potpunosti ravnopravnima s ostalom djecom. Na taj način im je pružena mogućnost učenja, igre i suživota sa ostalom djecom te se, na taj način, kod njih razvija međusobno poštovanje i razumijevanje. Sama ideja inkluzije pojavila se tek šezdesetih godina proteklog stoljeća, a u Republici Hrvatskoj je zaživjela u posljednjih tridesetak godina. Glavni cilj integracije je uključivanje djeteta s teškoćama u razvoju u svakodnevni društveni život od najranije dobi, a samim time se misli i na uključenost u sustave redovnog odgoja i obrazovanja. Ovaj model je dobro prihvaćen i pokazao je dobre rezultate u praksi što predstavlja dodatni poticaj za njegovu primjenu u čitavom odgojno-obrazovnom sustavu.

Postoje dvije vrste integracije, te se dijele na potpunu i djelomičnu integraciju. Uključivanje djece s teškoćama u redovite predškolske skupine u kojoj prate sadržaje po redovnom ili njima prilagođenom programu kao i ostala djeca jest potpuna integracija. Potpuna integracija uključuje djecu s lakim teškoćama te s njima po posebnim programima rade odgojitelji i stručni suradnici vrtića“ (Karamatić Brčić, 2011., str. 41). Također, prema Bouillet u sustavu djelomične integracije u odgojnim skupinama i u posebnim odgojno-obrazovnim ustanovama rade posebno obrazovani stručnjaci, edukacijski rehabilitatori, koji provode prilagođeni ili posebni program, s obzirom na vrstu i stupanj teškoće (Bouillet, 2010., str. 88). Potrebno je istaknuti i mogućnost povremene integracije pri čemu se radi o izmjeničnom pohađanju redovnog vrtića i vrtića u sklopu posebnih odgojno-obrazovnih ustanova tijekom tjedna.

Kada govorimo o segregaciji bitno je istaknuti kako se sustav, zapravo, odnosi na odvajanje djece iz društvene sredine u kojoj borave i na koju su navikli, a kako bi se smjestili u posebne odgojne skupine ili u određene ustanove ovisno o tome s kakvim se teškoćama nose i kojega su stupnja. „Izdvajanje ove djece u posebne odgojno-obrazovne skupine ima određenih prednosti prvenstveno stoga jer su pedagoške, zdravstvene i ostale aktivnosti organizirane s djecom koja imaju istu razvojnu teškoću uslijed čega im je u potpunosti prilagođen edukativni program“ (Mikas i sur., 2012, str 209).

U ovom je kontekstu potrebno istaknuti da ustanove ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja, zapravo, čine zajednice djece različitih uzrasta, interesa, sposobnosti, potreba i želja. Obrazovanje djece s teškoćama u redovnim vrtićima odvija se u posebnim skupinama te posebnim predškolskim ustanovama po prilagođenim programima, koji ovise o vrsti i stupnju teškoće. (Cerić, 2004., str. 3-6). Prema pravilima Državnoga pedagoškoga standarda predškolskog odgoja i obrazovanja djeca s teškoćama se uključuju u skupine po redovitom programu na temelju mišljenja stručnog povjerenstva koje se osniva sukladno propisima koja obuhvaćaju područje socijalne skrbi, mišljenja stručnog tima (pedagoga, psihologa, stručnjaka edukacijsko-rehabilitacijskog profila), medicinskih sestara te ravnatelja dječjeg vrtića na temelju odgovarajućih medicinskih i drugih nalaza. (Narodne novine 63/08, čl. 6).

Iznimno veliki problem u današnje vrijeme predstavlja činjenica kako zabrinjavajuće velik broj predškolskih ustanova na području Republike Hrvatske, a u koju se integriraju djeca s određenim razvojnim teškoćama, nemaju profesionalnog kadra, odnosno odgovarajućeg stručnog suradnika, prvenstveno onih iz edukacijsko-rehabilitacijskog područja. Upravo prethodno navedeno zahtjeva dodatni angažman samih odgojitelja kako bi stekli dodatne kompetencije kada je u pitanju rad s djecom s određenim razvojnim teškoćama. Važno je da prepoznaju njihova temeljna obilježja, a potom i da pravovremeno i na ispravan način mogu primijeniti metodičko-didaktički pristup primjeren njihovom stanju.

U današnjem, modernom društvu djeca s biološkim uvjetovanim teškoćama socijalne integracije imaju sva ista prava kao i druga djeca. Jedina razlika se nalazi u činjenici kako ta kategorija djece zahtjeva posebnu pozornost i potporu društva kao cjeline te ih je potrebno podržati i profesionalno im pomoći.

2.2. Poticanje socijalnog razvoja djece s teškoćama u razvoju u kontekstu dječjeg vrtića

Kada je riječ o poticanju socijalnog razvoja djece s teškoćama u razvoju prvenstveno je važno istaknuti činjenicu kako spomenuto područje predstavlja glavni zadatak svih odgojnih i obrazovnih ustanova. Sam proces i kvaliteta procesa inkluzije djece koja se nose s određenim razvojnim teškoćama u redovne odgojno-obrazovne ustanove uvelike ovisi o tome kakav je stav prema spomenutom procesu zauzeo odgojitelj. Pozitivan stav, kako odgojitelja, tako i roditelja djeteta puno znači i pozitivno utječe, ne samo na proces inkluzije, nego i na

djetetov sveobuhvatni razvoj. Važno je istaknuti i kako, nasuprot prethodno navedenome, negativan stav odgojitelja može rezultirati i određenim negativnim posljedicama, a koje se najčešće ogledaju u razvijanju agresivnosti ili anksioznosti kod djeteta u spomenutom procesu. Djeca prethodno navedeno ne razvijaju svjesno nego osjete negativnu energiju te se navedeno pojavljuje kao svojevrsni obrambeni mehanizam.

Potrebno se osvrnuti na problematiku socijalizacije djece s razvojnim teškoćama u predškolskim ustanovama, a u skladu s čim je važno istaknuti kako se ista temelji na karakteristikama razvoja svakog pojedinog djeteta ali, istovremeno, i samim odgojnim kontekstom svake ustanove u koju dijete ide. (Ljubešić, Šimleša i Bučar, 2015). Nadalje, iznimno važna komponenta dječjeg razvoja jest socijalna, a, jednako tako, važno je naglasiti da istu, kako navodi Bouillet (2019), potiče odgojitelj iz čega proizlazi kako ona uvelike ovisi o samom odgojitelju i o vrsti aktivnosti koje priprema za djecu unutar svoje skupine. Upravo je zbog toga iznimno važno da je isti empatičan i da poštuje činjenicu kako je svako dijete individua za sebe. Iznimno je važno da su prethodno spomenute aktivnosti pravilno osmišljene te da se izvode na način koji razvija dječji potencijal i socijalne vještine, a što gotovo uvijek rezultira povezivanjem djece unutar skupine i stvaranjem pozitivnih interakcija.

Inkluzija djece s određenim razvojnim teškoćama ima pozitivan utjecaj na obje strane te pozitivno djeluje za djecu s teškoćama i na djecu koja se ne nose sa istima budući obje strane uče jedni od drugih. Tako valja istaknuti kako djeca s određenim razvojnim teškoćama među vršnjacima pronalaze uzore te kroz to stječu i određene obrasce ponašanja za koje su im i potrebna djeca jer postoje određena ponašanja koja djeca ne mogu naučiti u svijetu odraslih. Prema Mikas i sur. (2012) važno je istaknuti kako odgojitelji sa ciljem potiču socioemocionalni razvoj djece s razvojnim poteškoćama gdje koriste određene metode kao što su: sigurno mjesto s kojega će moći promatrati dijete u aktivnostima s drugom djecom ako ono samo ne može sudjelovati u njima, pobrinuti se da se djeca osjećaju sigurno te imati u vidu razvoj događaja u skupini, motivirati djecu na sudjelovanje na mnoge različite načine, širiti pozitivno okruženje kako bi se djetete osjećalo sigurno i razvijalo povjerenje, svoju pažnju usmjeriti na tijek, a ne rezultat aktivnosti. (Mikas i sur., 2012., str. 211).

Socijalizacija djeteta koje se nosi sa nekom od razvojnih teškoća unutar samog vrtićkog konteksta smatra se iznimno složenim razvojnim zadatkom koji je postavljen pred stručni kadar, odnosno kako pred samog odgojitelja unutar skupine u koju je takvo dijete raspoređeno, tako i pred ostalim stručnim djelatnicima vrtića. Potrebno je istaknuti kako je vršnjački odnos jedan od „vrlo važnih indikatora djetetove emocionalne zrelosti, socijalizacije

te treba imati određenu bazičnu poziciju u stvaranju strukture kurikuluma dječjeg vrtić (Mikas i sur., 2012., str. 211). Uz prethodno navedeno Mikas (2012., str. 211), navodi i kako intervencijski program, kojemu je cilj poticati razvoj socijalnih kompetencija, ima posebnu razvojnu važnost zbog čega predstavlja okosnicu planiranih aktivnosti. Iz činjenice kako su djeca koja se ne nose s razvojnim teškoćama u značajno većoj interakciji sa drugom djecom unutar skupine ili vrtića, u odnosu na onu djecu koja se sa istima nose, proizlazi potreba za razmatranjem, a potom i uvođenjem konkretnih aktivnosti koje bi se temeljile na podizanju svijesti o grupnoj afirmaciji (Mikas i sur, 2012., str. 211).

U razvoju socijalne kompetencije svakog djeteta potrebno je težiti ostvarenju zajedništva unutar svake odgojne skupine. Kroz navedeno bi se sustavno ostvarivala uzajamna potpora i pomoć. Upravo zbog toga se odgojne zajednice smatraju temeljima socijalnih razvoja i pomoću njih se djeci omogućuje većina socijalnog učenja i društvenog napretka (Mikas i sur., 2012., str. 211). Posebno dolazi do izražaja inkluzivni pristup budući da iznimnu pažnju pridaje razvijanju pripadnosti zajednici i razvoju iste kao ključnog čimbenika socijalizacije djece s određenim razvojnim teškoćama.

2.3. Prednosti uključivanja djeteta sa poteškoćama u razvoju u predškolski odgoj

Pri razmatranju prednosti uključivanja djeteta sa poteškoćama u razvoju u predškolski odgoj potrebno je istaknuti kako se inkluzija, u tim slučajevima, općenito, smatra iznimno kvalitetnom metodom. Unatoč kvaliteti i preporukama korištenja spomenute metode iznimno je važno biti svjestan činjenice kako i nju, kao i gotovo svaku drugu metodu, karakteriziraju brojne prednosti ali i određeni nedostaci. Sam kontekst unutar kojega se provodi spomenuti proces ima izniman utjecaj na ishod procesa inkluzije djeteta sa teškoćama u razvoju. Važno je naglasiti kako kvalitetno i poticajno okruženje ima izniman utjecaj kako na razvoj socijalnih kompetencija kod djece, tako i na općeniti napredak djeteta (Mikas i sur., 2012). Ključno je razmotriti sve relevantne čimbenike sa ciljem stjecanja općega dojma.

Od iznimne je važnosti biti svjestan činjenice kako za sam proces inkluzije djece s određenim razvojnim teškoćama nužno moraju biti ispunjeni određeni preduvjeti, a isti se odnose na:

- samo obrazovanje odgojitelja, a posljedično kvalitetu njegova rada;

- poštivanje propisanog preporučenog broja djece u svakog odgojnoj skupini;
- materijalne uvjete;
- razumijevanje suradnje od strane roditelja;
- očekivanja sukladna realnoj situaciji i slično“ (Mikas i sur., 2012., str. 212).

Već je prethodno u poglavlju navedeno kako sam proces inkluzije rezultira pozitivnim učincima na sve sudionike istoga, odnosno kako na samo dijete sa određenim teškoćama u razvoju, tako i na njegove roditelje ali i odgojitelja u skupini u koju je uključeno dijete. Uz sve prethodno navedene sudionike procesa inkluzije nužno je navesti kako spomenuti proces pozitivno utječe i na djecu u skupini koja se ne nose sa teškoćama u razvoju.

Kada je riječ o prednostima koje, uslijed procesa inkluzije, ostvaruje samo dijete s posebnim potrebama Mikas i sur. navode kako mu je istom omogućeno druženje s vršnjacima uslijed čega ostvaruje socijalne interakcije. Na taj način i djeca s određenim razvojnim teškoćama doživljavaju svijet oko sebe jednako kao i ona djeca koja se ne nose s istima, odnosno, među ostalom djecom stječu svojevrzne idole koje, potom, oponašaju. Jednako tako, doživljavaju uspjehe u igri te tako grade vlastite potencijale, omogućuje im se osobni rast, ostvaruje kompenzaciju za ona područja u kojima ima određenih teškoća, te mu se dozvoljava ulazak u društvene odnose i pedagoške aktivnosti, a samim time si oni podižu samopouzdanje te razvijaju afirmaciju i pozitivnu sliku o sebi. (Mikas i sur., 2012., str. 212- 213).

Nadalje, kada je riječ o prednostima koje uslijed procesa inkluzije, ostvaruju ostala djeca u odgojnoj skupini, a koja nemaju teškoća u razvoju Mikas i sur. (2012.), navode kako oni razvijaju osjećaj za uočavanje i poštivanje različitosti, a što izravno utječe na razvoj socijalnih kompetencija koje se odnose na: „suosjećanje, razumijevanje, shvaćanje i prihvaćanje teškoća te osjećaj ponosa i osobne odgovornosti zbog međusobnog pomaganja i suradnje“ (Mikas i sur., 2012., str. 213).

Odgojitelj koji radi u skupini u kojoj se provodi inkluzija djeteta s određenim razvojnim teškoćama ostvaruje određene prednosti, a iste se, uglavnom, ogledaju u činjenici kako „ se obogaćuje iskustvo i kreativnost odgojitelja tekod njega raste potreba za dodatnom stručnom edukacijom“ (Mikas i sur., 2012).

Od iznimne je važnosti biti svjestan činjenice kako i roditelji djece s teškoćama u razvoju ostvaruju određene benefite pri samom inkluzivnom procesu, a navedeni se ogledaju u tome da se:

- „kod roditelja razvija osjećaj jednakosti njihova djeteta s ostalom djecom unatoč njegovim specifičnostima;

- roditelji su sretni sa spoznajom kako su njihovom djetetu pružene iste mogućnosti kao i svoj ostaloj djeci;
- imaju mogućnost realnije procjene djetetova razvojnog potencijala te
- kod roditelja raste motivacija za emocionalnim bogaćenjem kada su u putanju obiteljski i socijalni odnosi“ (Mikas i sur., 2012).

2.4. Rad odgojitelja u predškolskom odgoju s djecom s poteškoćama u razvoju

Kada se razmatra problematika rada odgojitelja u predškolskom odgoju, a koji rade s djecom s poteškoćama u razvoju, od iznimne je važnosti istaknuti činjenicu kako su za uključivanje te kategorije djece u vrtićke ustanove te odgojno-obrazovne skupine, nedvojbeno, konkretna znanja i vještine iz područja ranog i predškolskog odgoja te edukacijskog-rehabilitacijskog područja. Preporučljivo bi bilo da u vrtićkim skupinama s djecom koja imaju teškoće u razvoju, uz odgojitelje, rade i edukacijsko-rehabilitacijski stručnjaci koji bi se posvećivali individualnom radu s djecom. No, kako navedeno često nije ostvarivo u razmjerima u kojima bi bilo potrebno iznimno je velika odgovornost na odgojiteljima koji se trude osmisliti i kvalitetno provesti program koji bi zadovoljio potrebe sve djece unutar skupine.

Odgojitelji ti koji s djecom koja imaju teškoće u razvoju rade s njima od njihove najmanje dobi. Zbog toga je važno da su kompetentni te da imaju određena znanja i vještine koja su potrebna za poticanje kako humanih, tako i etičkih i moralnih vrijednosti kod djece. Navedeno će se kvalitetnije provoditi ukoliko se sustavno stručno usavršavaju te razvijaju i ostale kompetencije. Govoreći o ostalim kompetencijama istaknuto je kako Ministarstvo znanosti i obrazovanja u svom Nacionalnom dokumentu okvira za poticanje i prilagodbu iskustva učenja te vrednovanje postignuća djece i učenika s teškoćama (2017, str. 55)., navodi kako se iste odnose na:

- razumijevanje socijalnog, emocionalnog, kognitivnog razvoja
- poznavanje razvojnog odstupanja kod djece
- poznavanje individualne potrebe u učenju
- primjenjivanje strategija prilagodbe u odgojno-obrazovnom procesu prema potrebama djeteta
- rad u timu

- sposobnost reagiranja na izazove koji se događaju u odgojno obrazovnoj skupini

Jasno je kako prethodno navedeni sadržaji prate dobrokvalificiranog odgojitelja, prilagođeno okruženje u kojemu djeca uče od najranije dobi, kurikulum koji sadrži didaktičke i razvojne aktivnosti. Činjenica je kako uključivanje djeteta s teškoćama u razvoju, podrazumijeva didaktičko-metodičko učenje uz jednostavnijeteme kako bi bili u skladu sa mogućnostima djece s teškoćama u razvoju, organiziran rad u manjim grupama, sudjelovanje djeteta u aktivnostima, usmjeravanje na razvoj vještina za rješavanje problema, učenje kritičkog mišljenja te stalnu evaluaciju i praćenje napretka. (Bouillet, 2010).

Postoji nekoliko karakteristika odgojitelja koji se smatraju kompetentnim za inkluzivnu praksu, a pri čemu se posebno ističe kako isti treba biti upoznat sa pojedinim razvojnim i teškoćama socijalne integracije kod djece te treba posjedovati odgovarajuće komunikacijske vještine. Uz navedeno, nužno mora biti upoznat sa temeljnim karakteristikama kako socijalnog tako i emocionalnog razvoja djece. Jednako tako, iznimno je važno i da zna uvidjeti i razumjeti određene razlike u samom procesu učenja, koji, jasno, ne može biti jednak kod djece koja imaju i kod one djece koja nemaju razvojne teškoće, sukladno čemu kroz svoj rad treba pokazati poznavanje tehnika koje se odnose na samo planiranje kurikuluma, poznavanje didaktičko-metodičkog pristupa te adekvatnih tehnika poučavanja, a navedeno će dodatno obogatiti ukoliko je upoznat sa kvalitetnim vođenjem odgojne skupine. Naravno, uz prethodno navedeno može se navesti još niz karakteristika poput potrebe za poznavanjem savjetodavnih tehnika rada te spremnost i otvorenost ka suradnji i radu u timovima (Bouillet, 2010). Posebnu prednost imaju odgojitelji koji već posjeduju praktična iskustva u odgoju i obrazovanju djece s određenim teškoćama upravo iz razloga što se mnogo toga nauči kroz neposredan rad.

Kako bi se ostvarila takozvana pozitivna diskriminacija te kako bi se omogućilo osiguravanje jednakih odgojno-obrazovnih mogućnosti na koje, nedvojbeno, imaju pravo sva djeca, potrebno je ispuniti dva temeljna preduvjeta, a koji se odnose na

- uopćeno mišljenje o samoj važnosti inkluzivnog procesa u predškolske ustanove kada je riječ o djeci koja se nose sa određenim razvojnim teškoćama te na
- osiguranje sustavne podrške svim akterima samoga inkluzivnog procesa (Bouillet, 2010).

Važno je da odgojitelji koji sudjeluju u inkluzivnom procesu djeteta s određenim razvojnim poteškoćama u njihove odgojno-obrazovne skupine, budu educirani za provedbu ove, iznimno zahtjevne, vrste rada. Nadalje, bitno je, da odgojitelji sustavno promatraju dijete te da budu sposobni ispravno i pravovremeno uočiti njegova ograničenja, ali, jednako tako, i

možnosti jer je jako važno djecu s teškoćama u razvoju ne promatrati samo kroz prizmu njegovih teškoća nego uočiti i sve ono pozitivno što dijete može i želi.

Činjenica je kako su djeca s određenim razvojnim teškoćama uglavnom ne drže korak u emocionalnom i socijalnom razvoju sa vršnjacima koji su urednoga razvoja u svim aspektima, a navedeno zahtijeva veću pozornost odgojitelja. Odgojitelj donosi procjenu sukladno kojoj osmišljava i izrađuje individualne programe za svako dijete ponaosob ako je to potrebno. Takvim, individualnim, pristupom se kod djeteta s teškoćama u razvoju razvija osjećaj povjerenja, a što posljedično utječe na stvaranje poticajnog i sigurnog okruženja. Prepoznavanje postojećih prepreka potencijalnom uspjehu te njihova identifikacija uz prepoznavanje određenih sposobnosti djeteta od iznimne važnosti.

U današnje vrijeme se u inkluzivnoj praksi koriste višedimenzionalni pristupi kojima su naglašene dvije temeljne stavke kada je u pitanju uključivanje djece s određenim razvojnim teškoćama u ustanove predškolskog odgoja i obrazovanja, a riječ je o: kvalitetnom poučavanju odgojitelja koji ispunjava sva profesionalna očekivanja i visoka razina kod poučavanja djece s razvojnim teškoćama odgojno- obrazovnim sadržajima. (Bouillet, 2010).

U Okviru za poticanje i prilagodbu iskustava učenja i ocjenjivanja uspjeha djece s razvojnim teškoćama (2017), navodi kako odgojitelj treba: pratiti psihofizičkog razvoja djeteta, njegov uspjeh i ponašanja, upoznati tima s učenim odstupanjima, suradnjom s roditeljima radi traženja pomoći izvan ustanove vrtića, dokumentiranje odgojno-obrazovnog procesa u kojem se vodi dijete s teškoćama, vođenje bilješki o djetetu, izraditi osobni kurikulum, te stvaranje povoljnog emocionalnog ozračja za uključivanje djeteta s teškoćom.

Jednako kako inkluzija djece s određenim razvojnim teškoćama pozitivno utječe na samu djecu koja se nose s istima, ostale vršnjake u skupini i roditelje obje kategorije djece, tako i odgojitelji imaju određene benefite kada educiraju djecu sa teškoćama u razvoju, a što se ogleda u činjenici kako:

- „prisustvo djeteta s posebnim potrebama obogaćuje iskustvo i kreativnost odgojitelja u iznalaženju novih strategija, pristupa i metoda koje vode prema kvalitetnim i učinkovitim rješenjima te
- odgojitelju jača potrebu za cjeloživotnim obrazovanjem i suradnjom sa ostalim stručnjacima“ (Mikas i sur., 2012., str. 213).

Mikas i suradnici (2012), navode i kako postoje iznimno važne pretpostavke koje nužno moraju biti zadovoljene kako bi proces inkluzije djeteta koje se nosi s određenim razvojnim teškoćama u redoviti program ranog predškolskog odgoja i obrazovanja polučio očekivane rezultate. Slijedom prethodno navedenoga potrebno je, kao iznimno važne

pretpostavke, istaknuti stvaranje pozitivnog okruženja koje odiše podrškom, prihvaćanjem i ugodom, a sa ciljem omogućavanja razvoja osjećaja sigurnosti, uspjeha i međuvršnjačke suradnje. Jednako tako je potrebno osigurati materijalne uvjete i osmišljavati i stvarati nove prilike za savladavanje vještina i provedbu razvojnih mogućnosti svakog djeteta te ga motivirati kroz različite poticaje. Nužno je osigurati vrijeme i prostor za individualizirani pristup djetetu s određenim razvojnim teškoćama.

Zrilić ističe kako prilikom uključivanja djece koja imaju poteškoće u razvoju važnu ulogu ima odgojitelj koji treba poznavati teškoće svakog djeteta, biti upoznat sa svim metodičkim pristupima, pomagalima, sredstvima koji su prilagođenim kurikulumu svake ustanove te znati raditi u timu, cjeloživotno se obrazovati u radu s djecom. (Zrilić, 2011).

Sam proces inkluzije djece s teškoćama u razvoju u programe ranog odgoja i obrazovanja nije moguće razmatrati isključivo s pozitivnog aspekta. Spomenuti se proces, unatoč činjenici kako se smatra izrazito kvalitetnim i poželjnim suočava sa određenim problemima. U tom kontekstu je prvenstveno potrebno navesti činjenicu kako je prisutan sve veći broj djece koja se nose s određenim razvojnim teškoćama, dok je, istovremeno, broj odgojitelja i ostalog stručnog osoblja ograničen. Neizostavno je navesti i činjenicu kako odgojitelji ne dobivaju očekivanu podršku pri provođenju inkluzije, a navedeno se ogleda u relativno niskim primanjima, lošim uvjetima rada, nedostatku vremena za ispunjavanje izrazito kompleksnih administrativnih i ostalih obveza, a uz sve navedeno veže se i loš društveni status i nerijetko iskrivljeno javno mišljenje o kompleksnosti samoga odgojiteljskog posla (Bouillet, 2018).

Jasno je kako ne postoji čimbenik niti skupina istih koja bi omogućila inkluzivni proces djeteta koje se nosi s određenim razvojnim teškoćama biti uspješan, no, unatoč tomu, odgojitelji u svakom pojedinom slučaju trebaju dati svoj maksimum kako bi se navedeno ostvarilo.

Važno je osigurati kvalitetne odgojitelje i asistente kojima je zadaća boravak s djetetom koje se nosi s određenim razvojnim teškoćama kako bi dodatno poticali njegove razvojne mogućnosti.

2.5. Rad stručnih suradnika u predškolskom odgoju s djetetom s poteškoćama u razvoju

Kada je riječ o radu odgojitelja i stručnih suradnika u predškolskom odgoju s djetetom s određenim razvojnim teškoćama prvenstveno je potrebno naglasiti kako odgojiteljima pri takvoj organizaciji rada pomažu stručni suradnici kojima je u cilju uspješno i kvalitetno uključivanje djece s teškoćama u odgojno-obrazovni proces, odnosno kako bi inkluzivni proces bio što uspješniji. Stručni suradnici, zatim odgojitelji, te pomagači i roditelji djece s određenim razvojnim poteškoćama. Tim donosi određenu procjenu na temelju kojih se razgovara o načinu uključivanja djece u redovne ili posebne programe, te svako dijete dobiva individualan program koji ovisi o njegovim potrebama, mogućnostima, sposobnostima i posebnostima.

Ako se u skupinu uključi jedno dijete koje ima teže teškoće u razvoju, Državni pedagoški standard propisuje da uz već postojećeg odgojitelja potrebna još jedna stručna osoba koja će sudjelovati u neposrednom radu s djetetom koje ima teže teškoće. Od iznimne je važnosti da se u proces socijalne integracije djeteta koje se nosi s određenim razvojnim poteškoćama uključi što više raznih stručnjaka koji bi zajednički djelovali prema načelima koja propisuje timski rad. Kod rada stručnjaka važna je hijerarhija, raspodjela rada, uzajamno poštovanje, povjerenje, potpora, te neovisnost u radu pojedinih članova. Svi koji su uključeni u rad s djecom s teškoćama u razvoju, nadasve, najveća uloga se tu daje odgojiteljima koji su u stalnom kontaktu s samim djetetom te sa svim ostalim stručnjacima.

Prethodno je već u radu navedena iznimna važnost zauzimanja pozitivnog stava kada je u pitanju inkluzija djece s određenim razvojnim teškoćama, a navedeno se, dakle, odnosi na sve sudionike spomenutog procesa, kako na djecu, tako i na roditelje, odgojitelje i ostale stručne suradnike. Jednako tako, od iznimne je važnosti naglasiti činjenicu kako se očekuje da stručne osobe uvažavaju razlike među djecom, te programi koji se kreiraju u svuhopotreba djece rane dobi. Važna je i suradnja sa suradnicima, a pri čemu se poseban naglasak stavlja na edukacijske rehabilitatore, odgojitelji koji su dijelom inkluzivnog procesa timski surađuju kako bi osigurali ostvarenje potrebnih uvjeta i svakom djetetu pristupili individualno. Iznimno je važno da se sagleda šira slika te da u jednakoj mjeri roditelji, vrtić te, na posljetku, i šira zajednica, budu jednako usredotočeni kako bi prepoznali sposobnosti djece koja će im omogućiti pronaći način da budu uključeni u život zajednice.

3. ULOGA ASISTENTA - POMOĆNIKA U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA KAO PODRŠKA DJETETU S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Uloga asistenta u vrtiću kao podrške djetetu s razvojem teškoćama prvenstveno je potrebno istaknuti činjenicu kako svako dijete, a poglavito djeca s teškoćama u razvoju pohađanjem dječjeg vrtića i samim boravkom s drugom djecom usvajaju mnoge vještine koje su im od iznimne važnosti za svakodnevni život, a ne samo za boravak u vrtiću. Djeca stječu osnovna znanja i iskustva o tome na koji se način mogu prilagoditi grupnoj situaciji, kako slijediti rutinu grupe i primjereno u tome sudjelovati kao u grupnim, tako i u individualnim interakcijama. Sve prethodno navedeno ostavlja izniman odraz na njihov svakodnevni život pa su upravo zbog toga toliko i važne. Svakodnevne aktivnosti u vrtićkoj skupini sastoje se od slobodne igre, uz poticanje da se igra odvija u grupi, rješavanja zadataka koji pomažu u djetetovom razvoju, doručak i ručak za stolom, izvođenja higijenskih navika, odlasci u šetnju, kreativne aktivnosti glazbene aktivnosti i slično.

Upravo zbog činjenice kako su znanja i vještine koja djeca usvajaju kroz boravak, igru i učenje u dječjem vrtiću od iznimne važnosti, djeci s određenim razvojnim teškoćama se nerijetko osigurava poseban pomoćnik, odnosno asistent koji ima ulogu i cilj pomoći djetetu pri socijalizaciji i samom napretku ulaska u kolektiv sa drugom djecom. Od iznimne je važnosti istaknuti i kako asistent djeteta s određenim razvojnim teškoćama pruža podršku i odgojitelju kako bi i on sam bio u mogućnosti odvojiti dio vremena za dijete s teškoćama u razvoju. Uloga pomoćnika prvenstveno temelji na suradničkim odnosima što podrazumijeva dogovor, podjelu informacija i aktivnosti vezanih uz opservaciju i procjenu potreba djeteta.

Pomoćnik, odnosno asistent, kao takav, pomaže u kreiranju dostižnih ciljeva i praćenju napretka određenog djeteta. Iz prethodno navedenoga proizlazi kako asistent djeteta s teškoćama u razvoju, zapravo, predstavlja jedan od ključnih čimbenika u uspješnoj tranziciji i prilagodbi djece u vrtićku skupinu i cjelokupnom razvoju djeteta. (Bujas Petković, Frey Škrinjar, 2010). Sukladno Planu i programu osposobljavanja pomoćnika za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom (2015), „pomoćnici u dječjim vrtićima stječu kompetencije u dijelu ranog odgoja i obrazovanja, uključujući specifičnosti inkluzije u institucijskom predškolskom odgoju te metode učenja i poučavanja u skladu s razvojno primjerenom praksom“.

Na području Republike Hrvatske sve predškolske ustanove koje izvode programe za djecu koja se nose sa određenim razvojnim teškoćama imaju pravo na određenu razinu sufinanciranja iz sredstava državnog proračuna. Jednako tako, važno je naglasti i kako djeca koja se nose sa određenim razvojnim teškoćama imaju pravo na ostvarivanje prednosti pri upisu u vrtiće koji su u državnom vlasništvu ili u vlasništvu jedinica lokalne, odnosno regionalne, i područne samouprave. Djeca koja se nose s određenim razvojnim teškoćama pri uključivanju u programe ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja uključuju u posebne ili, pak, u redovite skupine i programe (Radetić Paić, 2013). Upravo se u okviru redovnih programa ostvaruje integracijski program za djecu koja se nose s određenim razvojnim teškoćama, a pri čemu se posebno vodi računa o broju djece koja se nalazi unutar određene skupine budući je važno smanjiti broj u skupini razmjerno broju djece s razvojnim teškoćama koja se smještaju u istu. Govoreći o posebnim programima bitno je spomenuti da se radi o izdvojenim programima kod kojih se organiziraju posebne odgojne skupine pri redovnim vrtićima, dok se za djecu s većim teškoćama u razvoju ti programi provode u posebnim ustanovama.

Iznimno je važno naglasiti činjenicu kako ne ispunjava svaka odgojno obrazovna ustanova uvjete za uključivanje djece s određenim teškoćama u razvoju u svoje programe. Pri tome je, uglavnom, riječ o onim ustanovama u gradovima i općinama koje ne raspolažu dostatnim financijskim resursima zbog čega nisu u mogućnosti osigurati potrebne pedagoške standarde potrebne za uključivanje te kategorije djece.

Djeca s teškoćama u razvoju oduvijek dio društva, no unazad nekoliko godina se širi svijest o tome kako se djeca s razvojnim teškoćama trebaju uključiti i u društvo i vrtiće. Uslijed prethodno navedenoga dolazi do dodatnog razvoja tendencije za uključenjem te kategorije djece u redovne odgojne skupine. Navedenome u prilog ne idu uvjeti u kojima se danas radi u odgojnim skupinama. Nije rijetkost da se u istima, na dva odgojitelja, od kojih jedan radi samostalno prije podne, a drugi nakon ručka, na 15 do čak i 35 djece. Može se, čak, reći, kako je u takvim uvjetima nemoguće očekivati od jednog odgojitelja potpunu posvećenost djetetu kojemu je potrebna posebna skrb uz istovremeno posvećivanje dovoljne pažnje ostatku djece unutar skupine.

U ovom se kontekstu, u posljednje vrijeme sa ciljem uspješnog ostvarenja temeljne zadaće integracije djeteta sa posebnim potrebama, u svakoj skupini nastoji osigurati dodatni odgojitelj, odnosno takozvani „treći odgojitelj“. Za taj oblik podrške zalaže se osobno ravnatelj vrtića kod osnivača. Treći odgojatelj nije asistent djetetu s teškoćama u razvoju,

iako pridonosi ostvarivanju individualiziranog pristupa, već stvara mogućnosti za realizaciju odgojno obrazovnog rada u manjim skupinama (Miloš i sur., 2015).

U Republici Hrvatskoj su češći slučajevi kada se u ovakvim slučajevima koristi institut asistenta koji, može se reći, predstavljaju isključivo fizičku potporu djetetu. Od iznimne je važnosti istaknuti kako se, zapravo, radi o osobama koje su prošle adekvatnu obuku koja se odnosi na pravilnu brigu o djetetu, odnosno djeci, koja ima neku potrebu te su kompetentni za pomoć djetetu pri stjecanju i usvajanju novih navika i pri uključivanjumeđu skupinu djece koja borave u vrtiću.

Velik broj djece s određenim oblikom teškoća u razvoju na području Republike Hrvatske pohađa razne programe u institucijama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Putem raznih programa i uz značajnu pomoć odgojitelja i ostalih kompetentnih stručnjaka sustavno stječu i razvijaju vlastita znanja i kompetencije koje su im potrebne za provođenje uspješne inkluzije u redoviti program u vrtićima, a kasnije i u redovne školske programe. Sama integracija djece u redovan obrazovni sustav je iznimno važna. Europska unija je navedeno prepoznala te sustavno financira brojne programe takvoga tipa, a sa glavnim ciljem, a on se odnosi na kvalitetniji razvoj inkluzivnog modela ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja, osposobljavanje zaposlenika u radu s djecom s određenim oblikom razvojnih teškoća, a uz sve prethodno navedeno iznimnu pažnju posvećuju sustavnoj izradi relevantnih priručnika koji su od značajne pomoći svim osobama koje rade s djecom (Sarajčev, 2020).

3.1. Zakonska regulativa inkluzivnog predškolskog odgoja

Kod zakonske regulative inkluzivnog predškolskog odgoja prvenstveno je potrebno istaknuti kako je od iznimne važnosti sustavno isticati prava koja imaju djeca s teškoćama u razvoju a jednako tako, treba i naglasiti da spomenuta problematika već izvjesno vrijeme predstavlja predmet iznimne pažnje velikog broja međunarodnih organizacija. Navedeno je jedan od temeljnih razloga zbog čega se postojeći propisi dorađuju te se donose i novi. Na taj se način potiče razvoj aktivne politike i zauzimanja pozitivnog stava prema djeci koja se nose sa određenim razvojnim teškoćama.

Pri razmatranju zakonske regulative inkluzivnog predškolskog odgoja do posebnog izražaja dolaze međunarodni ugovori, kao pravni akti najjače snage koji se nalaze iznad

Ustava Republike Hrvatske i svih zakona, a koje je Republika Hrvatska potpisala i samim time obvezala na njihovu primjenu.

Sukladno pozitivno pravnim odredbama Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju (Narodne novine 98/19, čl. 3.), u Republici Hrvatskoj se rani i predškolski odgoj „organizira i provodi za djecu od navršenih šest mjeseci života do polaska u osnovnu školu, a u skladu s razvojnim osobinama i potrebama djece te socijalnim, kulturnim, vjerskim i drugim potrebama obitelji“. Od iznimne je važnosti istaknuti i činjenicu kako se „predškolski odgoj u Republici Hrvatskoj ostvaruje na temelju Državnog pedagoškog standarda predškolskog odgoja i obrazovanja (Narodne novine 63/08), kojeg donosi Hrvatski sabor na prijedlog Vlade Republike Hrvatske“ (Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju, Narodne novine 98/19, čl. 6.), a sukladno odredbama prethodno spomenutog pedagoškog standarda određuju se najvažniji kriteriji i temeljne odrednice samoga djelovanja dječjih vrtića na cjelokupnom teritoriju Republike Hrvatske. Dječje vrtiće u Republici Hrvatskoj mogu osnovati „Republika Hrvatska, jedinice lokalne i područne samouprave, vjerske zajednice te druge pravne i fizičke osobe“ (Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju, Narodne novine 98/19, čl. 7.). U ovom je kontekstu važno naglasiti kako nije obvezno da djeca polaze dječji vrtić, unatoč brojnim dokazanim benefitima djece koja od najranije dobi polaze spomenute programe, no, obveza postaje prisutna u godini prije polaska u školu kako bi djeca pohađala program predškole (Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju, Narodne novine 98/19, čl. 23.a.).

Razmatrajući o upisu djece koja se nose s određenim razvojnim teškoćama u programe ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja, potrebno je istaknuti kako se navedeno temelji na odredbama Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju (Narodne novine 98/19) i Državnog pedagoškog standarda predškolskog odgoja i obrazovanja. (Narodne novine 63/08). U Republici Hrvatskoj pozitivnim pravnim propisima na izrazito kvalitetan način omogućuje i potiče uključivanje djece s teškoćama u razvoju u redovan sustav odgoja i obrazovanja. Kao primjer navodi se odredba „ Zakona o predškolskog odgoja i obrazovanja (Narodne novine 98/19, čl. 16.), a kojom se u dječjem vrtiću treba: omogućiti uvjete u kojima će djeca rasti i razvijati se, te njegovati obiteljski odgoj, ostvariti dobru suradnju s roditeljima i svemu što se nalazi u dječjem okruženju.

Vrtići na području Republike Hrvatske, uglavnom, svojim odlukama, reguliraju činjenicu kako djeca s određenim razvojnim teškoćama pri upisu ne podliježu postupku bodovanja te ostvaruju prednost temeljem relevantne dokumentacije kojom se može utvrditi njihovo stanje i stupanj određene teškoće.

Ovdje je od iznimne važnosti navesti i odredbe Konvencije o pravima djeteta i Konvencije o pravima osoba s invaliditetom kojima je određeno kako se djeci s određenim razvojnim teškoćama mora omogućiti i polaznje dječjeg vrtića. Potrebno je istaknuti kako Konvencija o pravima djeteta (Međunarodni ugovori 44/25), navodi kako „dijete s teškoćama u razvoju treba imati ispunjen i postojan život u uvjetima koji jamče dostojanstvo, jačaju djetetovo oslanjanje na vlastite snage i olakšavaju njegovo sudjelovanje u zajednici“, uz što istovremeno Konvencija o pravima osoba s invaliditetom (Međunarodni ugovori 6/07) naglašava kako nipošto ne smije postojati diskriminacija na temelju invalidnosti no unatoč tomu ona postoji.

Konvencija o pravima djeteta predstavlja međunarodni pravni dokument kojega je Republika Hrvatska usvojila krajem 1989. godine.

Uz prethodno navedene pravne propise nužno se kratko osvrnuti i na Ustav Republike Hrvatske (Narodne novine 05/14). Riječ je o temeljnom hrvatskom pravnom aktu koji svojim odredbama, između ostaloga djeci s teškoćama u razvoju osigurava „pravo na osobitu njegu, obrazovanje i skrb“ (Narodne novine 05/14, čl. 64.).

Zaključno se može reći kako svi zakoni mogu regulirati određenu materiju na najbolji i najkvalitetniji mogući način, no navedeno neće osigurati ostvarenje temeljnih ljudskih i dječjih prava i sloboda ukoliko u navedenom procesu i prihvaćanju ne sudjeluje šira društvena zajednica koja mora pružiti podršku i razviti dodatnu toleranciju prema djeci s određenim razvojnim teškoćama.

3.2. Uloga pomoćnika u dječjim vrtićima

Kada je riječ o samoj ulozi asistenta, odnosno pomoćnika u dječjem vrtiću od iznimne je važnosti navesti kako se prethodno navedeno prvenstveno odnosi na pomoć pri procesu integracije jer dijete s teškoćama na taj način uz sebe ima nekoga tko mu pomaže i olakšava samu integraciju. Jednako tako, asistent pomaže djetetu kako bi nesmetano mogao provoditi svakodnevne aktivnosti u skupini, kao i one koje se provode izvan same ustanove dječjeg vrtića. Asistent djetetu ukoliko je to potrebno pomaže pri hranjenju, oblačenju i prelaska iz jedne prostorije u drugu, odnosno iz prostora dječjeg vrtića u dvorište vrtića i slično te je od iznimne važnosti pri provođenju socijalnih interakcija između djeteta koje se nosi s određenim razvojnim teškoćama i ostale djece u skupini. Važno je naglasiti kako asistent djeteta s teškoćama u razvoju surađuje s odgojiteljem te sustavno prati njegove upute (Mlinarević, Vonta, Borovac, 2016). Temeljna zadaća pomoćnika u vrtiću odnosi na sljedeće:

- pružanje neposredne podrške djeci s teškoćama tijekom odgojno-obrazovnog procesa;
- pomoć u komunikaciji i socijalnoj uključenosti;
- pomoć u obavljanju ostalih odgojno-obrazovnih djelatnosti i poslova te
- komunikacija s odgojiteljima u skupini te sa roditeljima djeteta.

Od iznimne je važnosti da asistent kao pomoćnik i podrška djetetu s razvojnim teškoćama u vrtiću zna svoje zadaće. Tako je važno naglasiti kako se on ne uključuje u rad odgajatelja. Naravno, asistent može izreći određene primjedbe ili sugestije, ali navedene upućuje voditelju projekta, ravnatelju, odnosno stručnoj službi.

3.3. Odabir pomoćnika u inkluzivnom predškolskom odgoju

Kada je riječ o odabiru pomoćnika u inkluzivnom predškolskom odgoju prvenstveno je potrebno navesti kako iste najčešće potražuju same ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, pri čemu je sa cjelokupni postupak odabira i uključivanja pomoćnika u vrtić zadužen stručni tim, ali nisu isključeni slučajevi kada iste traže sami roditelji djece s određenim razvojnim teškoćama. Potrebno je pokrenuti sam postupak za uvođenje asistenata, odnosno pomoćnika za djecu s teškoćama u odgojno – obrazovnim ustanovama pri čemu se utvrđuje o kakvim je konkretno teškoćama u razvoju riječ kod djece za koju se asistenti traže

te razmatraju inkluzivne kapacitete same vrtićke ustanove. Potom je potrebno prikupiti svu potrebnu relevantnu dokumentaciju, koja se odnosi na zdravstvenu dokumentaciju temeljem koje se utvrđuju potrebe pojedinog djeteta, a, uz navedeno, ista služi i kao dokaz kako je asistent, odnosno pomoćnik zaista i potreban.

Nakon što su prethodno navedene radnje izvršene potrebno je objaviti javni natječaj u kojemu se navodi broj traženih asistenata, odnosno pomoćnika za djecu s teškoćama u razvoju uz temeljne kriterije koje moraju ispunjavati prijavljeni kandidati.

Od iznimne je važnosti naglasiti kako ne može svatko biti asistent, odnosno pomoćnik djeci s teškoćama u razvoju u dječjem vrtiću. Za navedeno se kompetentnima smatraju osobe koje ispunjavaju minimalan uvjet četverogodišnjeg srednjoškolskog obrazovanja te koje su pohađale i prošle posebnu edukaciju koja je propisana posebnim Planom i programom za pomoćnike u predškolskim ustanovama. Jednako tako osobe koje konkuriraju za posao asistenta moraju imati važeću potvrdu o nekažnjavanju kao i liječničko uvjerenje o zdravstvenoj sposobnosti za poslove pomoćnika u predškolskom odgoju. Uz sve prethodno navedeno potrebna je i iznimno visoka motivacija za navedeni posao. Naravno, kao i u svakom poslu, i kod posla asistenta, odnosno pomoćnika djece s teškoćama u razvoju u predškolskom odgoju postoje i određene osobine koje nisu obvezne, ali su poželjne kod osobe koja bi taj posao potencijalno obavljala. Pri tomu se posebno ističe iznimno zanimanje za rad s djecom te taktičnost i osjetljivost na djetetove potrebe te strpljivost i spremnost za pomoć djetetu s teškoćama. Poželjne su i dobre komunikacijske vještine uz sposobnost i spremnost za timski rad.

Nakon što ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, po isteku javnog natječaja prikupi sve prijave na isti sve se razmatraju te se izdvajaju nepotpune i nepravodobne prijave, kao i prijavljeni koji ispunjavaju sve zadane uvjete iz javnog natječaja. Potom formirani stručni tim bira kandidate s kojima će provesti testiranje, odnosno daljnju provjeru potrebnih znanja i sposobnosti. Tijekom provedenog testiranja a potom i intervju s kandidatima posebno imenovana komisija procijenjuje motivaciju kandidata za obavljanje traženoga posla, razmatraju se njihova prethodna iskustva, a koja se odnose na rad s djecom, poglavito s djecom s određenim oblikom razvojnih teškoća, procjenjuje se njihova komunikativnost, empatija te ostale potrebne sposobnosti i vještine kao i stupanj opće informiranosti o osobama s teškoćama i načinima pružanja potpore istima.

Sljedeći korak pri odabiru asistenata, odnosno pomoćnika djeci s teškoćama u razvoju u dječjim vrtićima odnosi se na njihovu selekciju i odabir onih koji su se svojim kompetencijama izdvojili od drugih na temelju vlastite kompetentnosti i temeljem procjene o

tome koliko su sposobni pravovremeno i primjereno reagirati na sve potrebe djeteta s teškoćama u razvoju.

Nakon finalnog izbora kandidata i njihova zapošljavanja opisani proces ne završava. Naime, njih je potrebno postupno uvesti u rad. Iznimno je važno da stručni tim posveti posebnu pažnju upoznavanju asistenta, odnosno pomoćnika sa djetetom kojemu je dodijeljen, ali ne samo s njim nego i sa čitavom odgojnom skupinom u koju je to dijete raspoređeno kao i sa svim članovima predškolskog odbora i vijeća. Asistente, odnosno pomoćnike djece s teškoćama u razvoju je potrebno upoznati sa funkcioniranjem i radom samoga vrtića te je od iznimne važnosti konkretno mu navesti i po potrebi pojasniti sva zaduženja, dužnosti i ostale aktivnosti koje se odnose na samo obavljanje pomoći djetetu. Asistent nužno mora biti upoznat sa svim oblicima suradnje s odgojiteljima skupine u kojoj se dijete nalazi, u praćenje njegovog rada i individualno ili grupno savjetovanje temeljem uvida u pružanje podrške djeteta. Mora mu se objasniti vođenje dnevnika i ostalih izvještaja za koje je zadužen te ga se upućuje u posebne radionice i edukacije.

3.4. Uvođenje pomoćnika u predškolski inkluzivni rad

Kada govorimo o uvođenju pomoćnika djeci s teškoćama u razvoju u predškolskom odgoju u inkluzivni rad od iznimne je važnosti istaknuti kako je prvenstveno potrebno ustanoviti koje su specifične inkluzivne potrebe svakog određenog djeteta s teškoćama u razvoju a koje se odnose na potrebe tijekom svladavanja odgojnog sadržaja. Pri uvođenju pomoćnika u predškolski inkluzivni rad sastaje se stručni tim vrtića kako bi na ispravan način utvrdili određene činjenice, a koje se poglavito odnose na vrstu i prirodu teškoća kod svakog pojedinog djeteta s određenim razvojnim teškoćama te kako bi razmotrio koliki su zapravo inkluzivni kapaciteti same ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja s obzirom na raspoloživost stručnjaka koji bi djeci pružili podršku te samu opremljenost ustanove. Jednako tako, prikupljaju i dodatnu relevantnu dokumentaciju o djetetovim teškoćama, a temeljem koje bi se opravdala potreba za asistentom, ukoliko je potrebno od djetetova liječnika ili roditelja se prikuplja i zdravstvena dokumentacija djeteta, a potom se, uz suglasnost roditelja, ista dostavlja Uredu državne uprave zaduženom za rani i predškolski odgoj. Stručni tim dužan je utvrditi potrebe svakog djeteta ponaosob, a sukladno čemu se određuje i koji je asistent kompetentan za pomoć kojem djetetu. Tim prikuplja i ostale potrebne podatke o samoj

odgojnoj skupini, programu rada i općenitoj potrebi za asistentima u istoj, kao i o njihovim izvorima financiranja te prikuplja sve potrebne suglasnosti kako od roditelja, tako i od Ministarstva znanosti i obrazovanja kako bi se ostvarilo zapošljavanje pomoćnika u vrtiću (Skočić Mihić, 2011).

3.5. Pružanje neposredne podrške djeci s teškoćama tijekom odgojno obrazovnog procesa

Pri razmatranju izrazito kompleksne problematike pružanja neposredne podrške djeci s teškoćama tijekom odgojno-obrazovnog procesa potrebno je istaknuti kako je asistent, odnosno pomoćnik u odgojno- obrazovnim ustanovama osoba čija se temeljna zadaća odnosi na pružanje neposredne podrške djetetu koje se nosi s određenim razvojnim teškoćama u skupini. Uvođenjem instituta asistenta toj se kategoriji djece pomaže pri uključivanju u kolektiv te savladavanju socijalno-psiholoških prepreka i odgojnih sadržaja (Bujas Petković, Frey Škrinjar, 2010).

Asistenti, pri svom radu trebaju dijete kojemu su dodijeljeni usmjeriti na ostalu djecu i na odgojitelje, a, jednako tako, trebaju i drugu djecu usmjeriti na dijete s teškoćama u razvoju. Asistenti posreduju u slučajevima nesuglasica među vršnjacima u skupini te su od iznimne važnosti pri pomaganju drugog djeci da se uključe u igru s djetetom koje se nosi s određenom teškoćom. Asistenti trebaju prepoznati jake strane djeteta s teškoćama u razvoju i razvijaju njegovu samostalnost pri svakodnevnim vještinama. Interveniraju pri svakom nepoželjnom ponašanju te na taj način usmjeravaju dijete ka poželjnom i prihvatljivom ponašanju što utječe na stvaranje takvih obrazaca ponašanja.

Temeljne zadaće asistenta u dječjem vrtiću odnose upravo na podršku sveobuhvatnog dječjeg razvoja. Asistent treba pomoći pri usvajanju obrazaca ponašanja i komunikacije kada su u pitanju odnosi ostale djece unutar odgojne skupine i djeteta s određenim razvojnim teškoćama, a uz navedeno, jednako tako, trebao bi sustavno poticati razvoj pažnje i koncentracije kod djeteta. Asistent u dječjem vrtiću, zapravo, pomaže djetetu s kojim radi u svim aspektima njegova razvoja te dodatno potiče razvoj komunikativnih i socijalizacijskih vještina te dijete puno bolje funkcionira u svom vrtićkom okruženju te je samim time smirenije i sretnije, odnosno zadovoljnije samim sobom.

Već je prethodno u radu navedeno kako se asistent, kao pomoćnik u odgojno-obrazovnim ustanovama smatra jednim od ključnih preduvjeta kvalitetne inkluzivne edukacije za djecu koja se nose sa značajnim motoričkim oštećenjima koja su razlog zbog kojih ne mogu samostalno obavljati osnovne životne radnje. Jednako tako i za djecu koja se nose sa određenim teškoćama iz autističnog spektra, a pri čemu se najčešće radi o komunikativnim teškoćama i teškoćama socijalne interakcije. Važno je navesti i senzoričke teškoće koje su usko vezane uz oštećenja vida ili sluha uslijed kojih nisu u mogućnosti samostalno sudjelovati u odgojnim aktivnostima. Djecu koja imaju ometajuća ponašanja uslijed kojih dolazi do ugrožavanja fizičke sigurnosti, kako vlastite tako i druge djece. Navodi se i kombinacija pojedinih teškoća, a koje se sastoje od skupa lakših oblika prethodno spomenutih teškoća.

(Narodne novine 22/20, čl. 3.), kao temeljne zadatke asistenta, odnosno pomoćnika određuje sljedeće:

- „potpora u komunikaciji i socijalnoj uključenosti, a pri čemu se misli na:
  - poticanje djeteta na suradnju te na suradnju s ostalom djecom;
  - poticanje i usmjeravanje djeteta na prihvatljive oblike ponašanja;
  - pružanje potpore djetetu u provedbi pravila rada i igre;
  - pružati potporu u socijalizaciji uz interakciju s drugom djecom;
- potpora u kretanju:
  - voditi dijete kojemu je potrebna potpora u kretanju;
  - pružiti potporu djetetu koje se kreće u kolicima pri svladavanju prepreka;
  - pružiti potporu djetetu u promjeni položaja tijela;
- potpora pri uzimanju hrane i pića:
  - dodatno pripremiti hranu djetetu: rezanje, usitnjavanje i slično;
  - hranjenje ovisno o potrebi djeteta;
  - pružiti potporu djetetu pri pijenju;
- potpora u obavljanju higijenskih potreba:
  - pružiti potporu pri održavanju higijene;
  - pružiti potporu djetetu u kretanju pri odlasku u toalet;
  - pružiti potporu djetetu pri samom korištenju toaleta;
  - pružiti potporu djetetu pri presvlačenju, odnosno pri skidanju i odijevanju odjeće i obuće tijekom boravka u vrtiću i aktivnostima u dvorištu vrtića, ovisno o potrebi djeteta i situaciji;
- potpora u obavljanju vrtićkih aktivnosti i zadataka:
  - pružiti potporu djetetu u korištenju pedagoško-didaktičkih pomagala;

- pružati potporu djetetu u izvođenju primjerenoga programa kulture prema napatku odgajatelja i nadležnoga liječnika;
- usmjeravati pažnju djeteta na vrtičke aktivnosti;
- poticati dijete na izvršavanje zadanih uputa;
- pružati potporu djetetu u samovrednovanju svoga rada i uspjeha te riješenih zadataka“.

Važno je naglasiti kako se zadaće i odgovornosti za koje je zadužen asistent djeteta s teškoćama u razvoju određuju na temelju dogovora s odgojiteljima. Jednako tako, važno je znati i kako u cilju poboljšanja kvalitete rada pomoćnika u predškolskom odgoju i pružanja stručne pomoći postoje i koordinatori pomoćnika. To su članovi stručnog tima škole, pri čemu se misli na pedagoga i psihologa u navedenoj ustanovi, a zadaća istih se odnosi na davanje naputaka pomoćnicima prije samoga početka rada. Oni prate tijek rada asistenta o kojemu, na posljetku, daju završno mišljenje. I asistenti su, kao i odgojitelji dužni polaziti edukacije koje im omogućuju stjecanje novih znanja i unaprijeđenje već postojećih, a sa ciljem osiguranja optimalnog zadovoljenja potreba svakog djeteta.

Uključivanje asistenata u programe predškolskog odgoja, a pri radu sa djecom s određenim razvojnim teškoćama ima brojne prednosti. Najvažnija od njih se ogleda u značajno većoj sigurnosti djece, većem uključivanju djece s određenim razvojnim teškoćama u aktivnosti koje se događaju u skupini, te se poboljšava individualni pristup djeci s teškoćama u razvoju. Jednako tako, važno je naglasiti i kako je uključivanje asistenata uvelike utjecalo na samu kvalitetu rada te značajno utjecalo na olakšanje sustavnog praćenja razvoja i napredovanja djece. Takav način uvelike poboljšava rad odgajateljima, a ujedno i suradnju s roditeljima.

3.6. Suradnja odgojitelja i asistenta u vrtiću

Suradnja odgojitelja i asistenata u vrtiću iznimno važna kako bi se inkluzivni proces provodio na zadovoljstvo svih sudionika istoga. Suradnja s radnicima predškolske ustanove te vršnjacima djeteta u skupini podrazumijeva razmjenu informacija potrebnu za praćenje i unapređivanje rada s djetetom.

3.7. Suradnja roditelja djeteta s teškoćama u razvoju sa odgojiteljima i stručnim suradnicima

Jedan od iznimno važnih faktora pri ostvarivanju zadovoljstva odnosi se i na komunikaciju asistenta, odnosno pomoćnika sa roditeljima djeteta. Razmjena informacija i konzultiranje prije donošenja bilo kakve odluke u vezi djeteta pridonose dobrobiti i optimalnom funkcioniranju djeteta u predškolskom procesu. Suradnja roditelja djece s razvojnim teškoćama sa odgojiteljima i stručnim suradnicima je od iznimne važnosti te se, istovremeno, smatra kao temeljni čimbenik odgojno obrazovne djelatnosti u vrtićima, a navedenome u prilog govori i činjenica kako se „visoka kvaliteta ne određuje isključivo kvalitetnim praksom rada s djecom i interakcijama nego izniman utjecaj na istu imaju i načini suradnje s roditeljima“ (Van Laere, 2013., str. 12). Suradnja s roditeljima djeteta nužno zahtjeva interakciju temeljenu na otvorenom dijalogu i kompromisu, kako s odgojiteljem, tako i sa asistentom i ostalim stručnim suradnicima. Nerijetko se u literaturi navodi kako se roditelji smatraju ravnopravnima u provođenju odgojno-obrazovnog procesa te je njihovo sudjelovanje iznimno poželjno.

Odgojno- obrazovne ustanove i roditelji teže osiguranju dobrobiti svakog djeteta zbog čega bi ta suradnja trebala biti lako izvediva kako u teoriji tako i u praksi. Važno je istaknuti i kako spomenuta suradnja ima izniman odraz i na djecu, pogotovo kada se radi o djeci s određenim razvojnim teškoćama jer su djeca, ma koliko mala bila i ma s kojim se teškoćama nosila, svjesna svijeta oko sebe te uočavaju kako su njihovi roditelji prihvaćeni uslijed čega nerijetko reagiraju pozitivno na okruženje u kojemu su se našli, a što, posljedično, rezultira lakšim razvijanjem osjećaja sigurnosti i povjerenja. Potrebno je istaknuti i kako Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje „ukazuje na potrebu prihvaćanja, poštivanja, ohrabrivanja, podržavanja, aktivnoga slušanja roditelja kao ravnopravnih članova vrtića, partnera koji ustanovu obogaćuju svojim individualnim posebnostima te svojom vlastitom kulturom i time pridonose kvaliteti ustanove u cjelini“(Republika Hrvatska, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, 2014).

Roditelji se smatraju „ravnopravnim sudionicima odgoja i obrazovanja djece te glavnim saveznicima odgojitelja u ostvarivanju kvalitete same ustanove“ (Slunjski,2012). Odgojitelji promicanjem djelotvorne interakcije između obitelji, vrtića i zajednice promiču razumijevanje zajedničke odgovornosti za odgoj, obrazovanje i budućnost djece (Tankersley, et. al., 2012).

Od iznimne je važnosti biti svjestan činjenice kako je kvalitetna suradnja između odgajatelja, roditelja i pomoćnika u predškolskom odgoju svojevrsna osnova koja se razvija na konkretno određenim ciljevima, pravima i obvezama koje se temelje na višesmjernoj komunikaciji i zajedničkom donošenju odluka uz uzajamnu potporu, poštovanje, razumijevanje i uvažavanje.

3.8. Obveze pomoćnika u predškolskim ustanovama

Kada govorimo o problematici obveza pomoćnika u predškolskim ustanovama važno je istaknuti činjenicu kako, uistinu, svaki posao ima svoje obveze kojih se radnici trebaju pridržavati.

Nadalje, potrebno je istaknuti kako su prisutne dvije različite razine složenosti poslova pomoćnika u predškolskim ustanovama. Tako valja navesti činjenicu kako se prva razina uglavnom odnosi na rutinske zadaće koje asistenti obavljaju pod neposrednim vodstvom odgajatelja te posrednu ulogu koordinatora za pomoćnike u predškolskom odgoju. Važno je naglasiti kako je pomoćniku dozvoljena određena razina samostalnosti u radu, no ista treba biti sukladna njegovim sposobnostima, iskustvu i znanju. Nadalje, kada je riječ o drugoj razini složenosti poslova potrebno je posebno istaknuti kako je istom asistentu djeteta s teškoćama u razvoju u dječjim vrtićima, zapravo, omogućeno potpuno samostalno obavljanje zadataka prethodno određenih od strane odgojitelja odgojne skupine koju pohađa dijete s teškoćama. Na ovaj se način asistentu omogućuje primjena tehnika, vještina, postupaka, poticaja i metoda sukladno njegovoj vlastitoj prosudbi u određenim situacijama (Bujas Petković, Frey Škrinjar, 2010). Ova je razina dozvoljena asistentima koji su bolje educirani te koji posjeduju svjedodžbe, diplome ili, pak, certifikate, odnosno dodatne kvalifikacije za rad sa djecom koja se nose sa određenim razvojnim teškoćama.

Asistent je dužan sustavno i na propisan način voditi dokumentaciju pomoćnika u provođenju inkluzivnog odgoja u vrtiću. Dokumentacija se sastoji od sljedećeg:

- dnevnik rada u koji svakodnevno unosi svoje i ime i prezime djeteta, datum i broj sati te konkretno opisuje aktivnosti tijekom nastavnog dana;
- komunikacijske bilježnice u koju upisuje dodatna zapažanja o djetetu, informacije o djetetu za koje smatra da bi ih roditelj trebao znati te eventualne anegdote tokom boravka u vrtiću;

- evidencijske tablice koje svakodnevno popunjava kroz mjesec u elektronskom obliku pri čemu svakodnevno unosi broj sati u neposrednom radu s djetetom te se na kraju mjeseca navedeno predaje koordinatoru za pomoćnike u vrtiću;
- rasporeda sati i realizacije;
- upitnika za samoprocjenu pomoćnika u inkluzivnom obrazovanju te
- završnog godišnjeg izvješća pomoćnika u vrtiću.

Uz sve gore navedeno bitno je kako se u jednom dijelu izvješća potrebno i osvrnuti na odnos djeteta prema drugoj djeci, odgojiteljima i ostalim radnicima unutar ustanove. Tu je potrebno navesti i opisno odnosno narativno izvješće u kojem se opisuje provedena asistencija u prethodnom mjesecu.

4. ZAKLJUČAK

Teškoće u razvoju djece odnose se na razna oštećenja s kojima se djeca mogu roditi ili ih steknu tijekom života. Iste se kategoriziraju sukladno različitim vrstama i stupnju iste, a pod navedenim pojmom se, uglavnom, podrazumijevaju: oštećenja vida, sluha, govorno-glasovne komunikacije, lokomotornog sustava, središnjeg živčanog sustava, perifernog živčanog sustava, ostalih organa i organskih sustava, mentalna retardacija, autizam, duševni poremećaji, promjene u ponašanju i reakcijama te više vrsta oštećenja. Iz ovoga rada proizlazi zaključak kako svako dijete, neovisno o tome nosi li se ono sa određenim razvojnim teškoćama ili ne ima svoja posebna prava, a jednako tako, u odgoju se trebaju maksimalno razvijati njegove individualne mogućnosti i samopoštovanje. Upravo boravak u vrtiću, među vršnjacima, za djecu s teškoćama u razvoju i djecu u riziku ima izuzetan terapijski učinak.

Asistenti u dječjem vrtiću pružaju neposrednu potporu djeci s teškoćama u redovnim uvjetima, surađuju s odgojiteljem i postaju dijelom kolektiva ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Oni, kao takvi, sudjeluju u organizaciji inkluzivnog okruženja, a pri čemu je riječ o okruženju koje je iznimno pogodno za socijalizaciju djeteta koje se nosi s određenim razvojnim teškoćama. Asistent u dječjem vrtiću kao podrška djetetu s teškoćama u razvoju mora biti osjetljiv na pitanje inkluzije te, jednako tako, biti iznimno osjetljiv pri radu s djecom s teškoćama u razvoju. Naravno, uz prethodno navedeno, nužno mora biti spreman učiti i sustavno raditi na unaprijeđenju svojih kompetencija. U Republici Hrvatskoj još se nije formulirao jasna model obrazovanja i stjecanja kompetencija za obavljanje posla pomoćnika u predškolskom odgoju no prisutne su određene edukacije na kojima stječu temeljna znanja i vještine.

Zaključno se može reći kako se temeljne zadaće asistenta u dječjem vrtiću odnose upravo na podršku sveobuhvatnog dječjeg razvoja.

5. LITERATURA

1. Bujas Petković, Z., Frey Škrinjar, J. (2010). *Poremećaji autističnog spektra - značajke i edukacijsko-rehabilitacijska podrška*. Zagreb: Školska knjiga
2. Sekulić-Majurec A. (1988). *Djeca s teškoćama u razvoju u vrtiću i školi*. Zagreb, Školska knjiga.
3. Republika Hrvatska (2021). *Smjernice za planiranje i izradu individualiziranih kurikuluma za učenike s teškoćama*. Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja dostupno na:
<https://mzo.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Obrazovanje//Smjernice%20za%20rad%20s%20ucenicima%20s%20teskocama.pdf> (5. 7. 2021)
4. Bouillet, D. (2010). *Izazovi integriranog odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Školska knjiga.
5. Bouillet, D. (2014). *Nevidljiva djeca od prepoznavanja do inkluzije*. Zagreb : Ured UNICEF-a za Hrvatsku, dostupno na: https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2015/09/Nevidljiva_djeca_publicacija.pdf (5.7.2021.)
6. Karamatić Brčić, M. (2011). *Svrha i cilj inkluzivnog obrazovanja*. U: Acta ladertina, 8(1), 39. – 47.
7. Mikas, D. i sur (2012). *Socijalizacija djece s teškoćama u razvoju u ustanovama predškolskog odgoja*. U: *Pediatrics Croatica*, 56, 207-214.
8. Cerić, H. (2004). *Definiranje inkluzivnog obrazovanja*. U: *Naša škola*, 29, 87-95.
9. Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe, *Narodne novine* 63/08
10. Ljubešić, M. , Šimleša, S., Bučar, M. (2015). *Razvoj inkluzivne prakse u dječjim vrtićima : podrška uključivanju djece s teškoćama u razvoju u redovne vrtiće*, Zagreb: Hrvatska udruga za ranu intervenciju u djetinjstvu
11. Republika Hrvatska (2017). *Nacionalni dokumenti okvira za poticanje i prilagodbu iskustava učenja te vrednovanje postignuća djece i učenika s teškoćama, prijedlog nakon javne rasprave*. Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja, dostupno na: <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/NacionalniKurikulum/O>

[kviri/Okvir%20za%20poticanje%20i%20prilagodbu%20iskustava%20u%20C4%8Denja%20te%20vrednovanje%20postignu%C4%87a%20djece%20i%20u%20C4%8Denika%20s%20te%20A1ko%C4%87ama.pdf](#) (5.7.2021.)

12. Zrilić, S. (2011). *Djeca s posebnim potrebama u vrtiću i nižim razredima osnovne škole-priručnik za roditelje, odgojitelje i učitelje*. Zadar: Sveučilište u Zadru.
13. Bouillet, D. (2018). *S one strane inkluzije djece rane i predškolske dobi* : izvješće o provedenoj analizi pristupačnosti kvalitetnog ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja djeci u ranjivim situacijama u Hrvatskoj. UNICEF za Hrvatsku; Pučko otvoreno učilište „Korak po korak”, dostupno na: https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2018/12/S_one_strane_inkluzije_FINAL.pdf (5.7.2021.)
14. Turkalj, Ž. (2015.) *Plan i programu osposobljavanja pomoćnika za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom*. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti. Osijek, dostupno na: <https://www.foozos.hr/dokumenti/cjelo%C5%BEivotno%20obrazovanje/PROGRAM%20OSPOSOBLJAVANJA%20POMO%C4%86NIKA%20ZA%20DJECU%20S%20TE%C5%A0KO%C4%86AMA%20U%20RAZVOJU%20I%20OSOBE%20S%20INVALIDITETOM.pdf> (5.7.2021.)
15. Radetić Paić, M. (2013). *Prilagodbe u radu s djecom s teškoćama u razvoju u odgojno-obrazovnim ustanovama* : priručnik. Pula : Sveučilište Jurja Dobrile, Odjel za odgojne i obrazovne znanosti.
16. Miloš, I. i Vrbić, V. (2015). *Stavovi odgojitelja prema inkluziji*. *Dijete, vrtić, obitelj*, 20, 60-63
17. Sarajčev, S. (2020). *Uloga asistenata u prilagodbi djece s posebnim potrebama na dječji vrtić* (Diplomski rad). Dostupno na; <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:623854> (1.5.2021.)
18. Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju, Narodne novine 10/97, 107/07, 94/13, 98/19
19. Konvencija o pravima djeteta, Međunarodni ugovori 44/25
20. Konvencija o pravima osoba s invaliditetom, Međunarodni ugovori 6/07
21. Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10 i 05/14
22. Mlinarević, V., Vonta, T., Borovac, T. (2016). *Rani i predškolski odgoj i obrazovanje - izazovi i perspektive*, Osijek: Dječji vrtić Osijek i Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta J. J. Strossmajera u Osijeku (zbornik)

23. Skočić Mihić S. (2011). *Spremnost odgajatelja i faktori podrške za uspješno uključivanje djece s teškoćama u rani i predškolski odgoj i obrazovanje*: doktorska disertacija. Zagreb, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
24. Pravilnik o pomoćnicima u nastavi i stručnim komunikacijskih posrednicima, Narodne novine 22/20
25. Van Laere, K. (2013). Izgrađivanje odnosa s roditeljima: ključna kompetencija ili jednostavno sporedni zadatak?. *Djeca u Europi* 5(9), 12. - 13.
26. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, Narodne novine 05/15
27. Slunjski, E., et al. (2012.): Priručnik za samovrednovanje ustanova ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja: Zagreb. Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, dostupno na:
http://dokumenti.ncvvo.hr/Samovrjednovanje/Tiskano/prirucnik_predskolski_odgoj.pdf, (5. 7. 2021.)
28. Tankersley, D, et al. (2012.). *Teorija u praksi: priručnik za profesionalni razvoj odgojitelja*, Zagreb: Pučko otvoreno učilište Korak po korak